

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 37.013.73/3-91

Зубелевич Я. Аксиоцентризм в філософії образования / пер. с польского О. Гирного ; Ян Зубелевич. – СПб. : Изд-во Политех. ун-та, 2008. – 220 с.

Монографія є перекладом виправленого польського видання *Dwie filozofie edukacji: aksjocentryzm i pajdocentryzm*, Oficyna Wydawnicza Politechniczej, Warszawa, 2003 (Дві філософії освіти: аксіоцентризм і пайдоцентризм. – Варшава: Вид-во Варшавського політехн. ун-ту, 2003). Рецензент польського видання – професор Богуслав Вольневич (Bogusław Wolniewicz). Переклад виконав Олег Ігоревич Гірний, доцент Львівського інституту післядипломної педагогічної освіти. Текст у редакції перекладача. ISBN 83-7297-396-1, ISBN 978-5-7422-1923-1 Copyright by Oficyna Wydawnicza Politechniczej, Warszawa, 2003, Зубелевич Я., 2008, Санкт-Петербургский государственный политехнический университет.

Мій постійний співавтор, з яким ми познайомилися під час міжнародного наукового симпозіуму “Сучасна філософія освіти Заходу і Сходу: проблеми діалогу” в 2006 році в Новосибірську (РФ), польський професор, доктор хабілітат філософії Стефан Констанчак (Інститут філософії Зеленогурського університету) попросив посприяти ознайомленню українських дослідників з монографією та позицією Яна Зубелевича. Праці Я. Зубелевича вже друкуються в українських і російських наукових виданнях. Серед тих, хто активно аналізує творчість Яна Зубелевича в Україні, хотілося б відмітити проф. Ю. В. Ковальчука з Дрогобича.

На нашу думку, монографія Яна Зубелевича може активно сприяти адаптації наших дослідників до сучасної європейської наукової традиції – поєднання теоретичних підходів до філософії освіти з аналізом можливостей оптимізації практичної діяльності навчальних закладів, демонструє потребу вміння бачити як переваги, так і недоліки будь-якої теоретичної концепції (при ознайомленні з конструктивною критикою Я. Зубелевичем “Філософії для дітей” М. Ліпмана в 4 розділі в автора увесь час виникало відчуття використання SWOT-аналізу при вивченні філософії освіти).

Насамперед хотілося б зробити акцент на те, що Ян Зубелевич виходить із того, що “як освіта є елементом культури, так і філософія освіти знаходиться в межах філософії культури. Філософія культури аналізує і відображає зміни, що відбуваються в культурі, філософія освіти – в освіті”. Можливо, відповідно до нашої традиції, це не типовий

підхід. На думку О. О. Базалука та Н. Ф. Юхименко, “у сучасній Україні “філософію освіти” визначають як сукупність світоглядних теорій (ідей), які зумовлюють методологію виховання і навчання, становлення відповідного типу особистості”.

Позиція Яна Зубелевича обумовлена його інтроспективним підходом перенесення досліджень філософії культури на змістовне поле філософії освіти. Він аналізує дві основні позиції вивчення філософії культури – натуралізм і трансценденталізм. При переході до проблематики філософії освіти Ян Зубелевич визначає, що натуралістичному підходу в філософії культури відповідає антропоцентризм у філософії освіти, а трансцендентальному – аксіоцентризм, який, у свою чергу, розподіляється на груповий аксіоцентризм та індивідуальний пайдоцентризм. При цьому він критично ставиться до пайдоцентристської філософії для дітей Метью Ліпмана, в якій акцентує увагу на деструктивних її моментах (підрив традиції, духовних спільностей, духовної культури, підрив авторитету батьків і вчителів, послаблення мотивації на навчання). Але при цьому він показує і її конструктивні складові – єдність людини та світу природи, підтримку солідарності усіх людей, етатизм, спрямованість на просвітницько-якобінське мислення.

Особливо хотілося б підкреслити теоретико-практичне спрямування дослідження Яна Зубелевича. Ціла глава присвячена аналізу показників ефективності діяльності школи в контексті результативності зусиль (ефективних і неефективних), ієрархічності та її відсутності, принципів розрахунку балів за певні досягнення, суб’єктивного впливу (за версією Я. Зубелевича – фактора) вчителя та можливостей зменшення їх впливу на шкільні оцінки. На нашу думку, саме це характерне для сучасних досліджень гуманітарної проблематики в розвинутих країнах – не зосередження на історичних і методологічних аспектах філософії освіти, а формування нових методологічних підходів через наближення проблематики до реальної практичної діяльності. Мабуть, саме в цьому напрямку відбувається адаптація сучасних українських досліджень до європейського та світового освітнього і наукового простору.

Михайло ЖУК

Отримано 01.02.2012